VILNIUS Antradienis, 1930 m. Balandžio mėn. 1 d. IV metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ 7 (63)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Bonifraterska 6—2.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

Jie murdosi toliau.

Treji metai „tautiškos“ diktatūros pastatė mūsų valstybę į eilę tų kraštų, kur kumštis pakeičia įstatymus, o okupantų užgaidos atstoja krašto gyventojų valią. Šaika smurtininkų, pasikrikštijusi „tautos vadais“, leidžia savo nuožiūra įstatymus, bet pati tų įstatymų nesilaiko; okupacijos pravadyriai skelbia savo pareiškimus, bet patys tuos pareiškimus kojomis mindo. Lietuvos valdovai ir savytarpy nęsusigieda. Seniau piovėsi su Voldemaru, o tą pašalinus, riejasi toliau. Tubelis su Aravičiu, Žilinsko palaikomi, norėtų sukviesti Seimą ir tokiu būdu legalizuotis, tuo tarpu kaip kiti „tautos vadai“ apie Seimą ir girdėti nenori. Ministerių kabinetas kartą jau svarstė Seimo rinkimo klausimą, bet prie nieko nepriėjo. Pralaimėjęs ministerių kabinete, Tubelis bando per tautininkų partiją paveikti į savo kolegas, kad nesipriešintų rinkimams. Smetona, žmonos diriguojamas, svarbiausiu mūsų valstybės reikalu laiko jo išrinkimą į prezidentus. Del to rudeniui yra rengiami prezidento rinkimai. Balsuoti bus prileidžiami ištikimi viršaičiai ir ordenų kavaleriai t. y. blėkomis apkabinėtieji diktatūros šuniukai. „Išrinkus“ prezidentą gal pavasariui ir bus pasiruošta Seimo rinkimams. Be abejonės, diktatoriams sunku apsispręsti su rinkimais. Tubelis jaučia po savo kojomis tuštumą. Voldemaras nusivedė su savimi stipriausį diktatūros ramstį—leitenantus ir geležinį vilką, visuomenėj diktatūra turi kuo mažiausią pritarimą, todel Tubelis, bijodamas šlapio galo, nori per Seimą savo kailį gelbėti. Bet kiti „tautos vadai“, nujausdami visuomenės opozicingą nuotaiką, bijo Seimo rinkimų, nes nesitiki būsimame Seime turėti kiek didesnės įtakos. Jie geriau linksta tęsti esamą padėtį, valdyti ir melžti kraštą kol duodasi. Žodis Seimas „tautos vadams“ **reiškia ne tik pavojų netekti įsėdėtų vietų, bet reiškia ir atsakomybę už begales pridarytų šunybių,** už „tautiškas“ aferas, iždo vagystes. Šiuo metu Tubelio valdžiai gresia pavojus ne tik iš demokratiškosios opozicijos, bet ir iš paaktivėjusių voldemarinių vilkų. Kritingame momente Tubelis galėtų remtis tiktai valdžios aparatu, tuo tarpu kai kariuomenėj jo šalininkų labai maža, o **visuomenėj ir dar mažiau.** Diktatūra gali laikytis tik tuo atveju, jei turi už savo nugaros ginkluotą kumštį, arba, jei visuomenė yra ištižusi, neaktinga. Stipresnio kumščio Tubelis nebeturi, o jei laikosi, tai **tik dėka masių neaktingumui ir inercijai.** Viduj **sukirmijęs diktatūros režimas laukia tik smarkesnio stuktelėjimo, kad subirėti.** Galimas daiktas, kad Voldemaras sumobilizuos savo peniukšlius ir pasistengs nuversti **šeškomo valdžią,** tada turėsime vėl **kruviną ir kerštingą vieno asmens ponavimą,** arba dabartinė ore kabanti, kirmelių pagriaužta diktatūra darys žygių „legalizuotis“ per falsifikuotus Seimo rinkimus. Kaip bebūtų, viena yra aišku, kad esama padėtis yra negalima ir ilgesnį laiką negali laikytis. Arba aiški, kruvina diktatūra, arba legali padėtis. Tubelio valdžia dar nepasirinko kuriuo keliu eiti. Kalbama apie rinkimus, o tuo tarpu **cenzūra šėlsta, areštai siaučia ir toliau, politinis krašto gyvenimas absoliučiai suvaržytas,** mažųjų satrapų sauvalė tebėra toki pat, kaip ir prie Voldemaro. Kiekviename Tubelio val-

džios žygyje kyšo priešingumai, kurie prikišamai rodo stoką vieningumo valdžioje, stoką plano ir, kas svarbiausia, stoką galvos.

Lietuvos visuomenei burna uždaryta. Pasisakyti nėra galimybės. Žiaurus policinis režimas paraližuoja bet kokį aktingumą. Bet situacija aiškėja. Nepasitenkinimas auga. Begalinis skurdas kaime ir mieste verčia susirūpinti savo likimu. Visiškas Lietuvos izoliavimas užsienių politikoj, nepalanki situacija Vilniaus „vadavimo" reikale atšaldo ir patriotiškuosius rėksnius. Plačiuosiuose visuomenės sluoksniuose kas kart aiškiau kalbama apie diktatūros žalingumą kraštui. Kol kas dar patyliai, bet jau juntamai opozicingumas pradeda kilti. Organizuotai **visuomenei, ir ypač socialistams, tenka šiuo momentu uždavinys bepradedantį reikštis kovos ūpą visomis pajėgomis kurstyti ir nurodyti tuos uždavinius, kokių reikia siekti.** Reikia nuplėšti kaukę nuo Tubelio vedamo flirto su diktatūros legalizavimusi. Falsifikuoti Seimo ir prezidento rinkimai **gali būti tik vienas epizodas kovoje už demokratišką tvarkymąsi, bet jokiu būdu negalima priduoti jiems daugiau reikšmės.** Negalima praeiti pro šalį ir pro voldemarinių vilkų pavojų. Nors jokio skirtumo valdymo metoduose tarp Voldemaro ir Tubelio kol kas nėra, bet vis viena grįžimas Voldemaro išsivadavimo kovą **tik pasunkintų ir pareikalautų daugiau aukų.**

Diktatūros nusigyvenimas, jos tuščiaviduriškumas dar nereiškia, kad ji savaime sugrius. Diktatūrą **reikia sugriauti,** o sugriauti ją bus galima tiktai tada, kai **plačiosiose gyventojų masėse bus noro ir pasiryžimo diktatūrą nusikratyti.** Esamas nepasitenkinimas turi virsti **aktingu pasipriešinimu, paskiros jėgos turi susiburti.** Kito kelio diktatūra nusikratyti nėra. Esant visuomenei pasyviai ir visai nusibankrutijusi diktatūra gali laikytis. Juo labiau, kad apie diktatūrą spiečiasi visi mūsų krašto parazitiniai elementai, kurie savo šiltų vietų nevaromi neužleis.

Voldemaras nesnaudžia.

Pavarius Voldemarą nuo valstybinio lovio, šis „tėvynės gelbėtojas" nerimsta, jis negali užmiršti tų laimingų laikų, kai buvo diktatoriumi ir be jokios atsakomybės šeimininkavo po šalies iždą. Voldemaro sukurtas ir valstybės iždo pinigais išaugintas „geležinis vilkas" pasilieka ir dabar dar Voldemaro šalininkų vadovybėj. Tiesa, laikraščius Smetoniniai iš voldemarinių atėmė, didžiausius rėksnius šiek tiek aptildė, bet „geležinio vilko" organizacijos vadovybė pasilieka ir toliau voldemarinių rankose. Neaiški, be programos ir perspektyvų smetoninių fašistų politika paskutiniu laiku vėl sužadino voldemarinius vilkus prie didesnio aktingumo. Prieš kurį laiką pasirodė Kaune ir kai kur provincijoj nelegalus voldemarinių vilkų atsišaukimas, nukreiptas prieš Smetonienės kliką. Tame atsišaukime voldemariniai griežtais žodžiais plūsta „tautininkiškojo šeškomo" valdžią, vadina smetoninius lepšiais, kaltina juos pataikavime lenkams, kademams, liaudininkams ir socialdemokratams, nusiskundžia del persekiojimų, ištrėmimų, cenzūros. Ypatingai voldemariniai puola žinomą žmonių kankintoją Štencelį, už tai, kad jis savo brutališkumą kreipia ne vien tik prieš Lietuvos demokratus, bet ir prieš voldemarinius fašistus. Štencelis atsišaukime vadinamas „sulenkėjusiu vokiečiu", kas ne visai yra teisinga, nes Štencelis nėra nei vokietys, nei lenkas, nei lietuvis, bet paprasčiausias landsknechtas žmogžudys, kurs tarnauja tam, kas moka ir kas leidžia sauvaliauti. Voldemariniai savo atsišaukime sako, kad dabartinė šeškomo valdžia **likviduojanti visus gruodžio 17 d. putčo „laimėjimus"** ir kviečia lepšių valdžią pašalinti.

Be šito atsišaukimo voldemariniai vilkai išleido aplinkraštį į savo organizacijas, kuriame provincijos vilkams duodama nurodymai, kaip kovoti su opozicija. Nors dabartinė valdžia opozicinėms grupėms nieko veikti neleidžia, nors komendantų sauvalė ir kumščio režimas ne kiek nėra sušvelnėję, bet voldemariniai fašistai, nujausdami sau pavojų iš opozicijos, ragina ir moko savo sekėjus kovoti visomis priemonėmis su opozicija. Viena iš tokių kovos priemonių su opozicija, anot aplinkraščio, turi būti toki: „geležinio vilko" nariai įstoja į opozicines organizacijas ir stengiasi jas griauti iš vidaus. Žinoma, dabar, kai opozicija nieko negali veikti ir yra suvaržyta, šitas vilkų patarimas savo sėbrams neturi jokios reikšmės; o ir vėliau opozicija nuo voldemarinių šnipų mokės apsisaugoti. Tiek slaptas voldemarinių atsišaukimas, tiek jų aplinkraštis, rodo viena, kad Lietuvoj dar galima laukti savytarpių fašistų rietenų. Voldemaras vis dar tebesijaučia premjeru ir tikisi sukiužėlį Smetoną nustumti į šalį. Tautininkų šeškomas, matomai, voldemarinių vilkų stipriai prisibijo ir neišdrįsta prieš juos pavartoti griežtesnių priemonių. Pavarius Voldemarą Tubelio valdžia kabo ore ir niekur neturi stipresnės atramos. Visuomenėj tautininkai iš viso turi labai mažai pritarimo, visa jų jėga yra kariuomenės, šauliuose ir vilkuose. Bet vilkai nuėjo daugumoje su Voldemaru, šauliai iš viso tik pastumdėlių rolę tevaidina, o kariuomenėj tautininkai kuo mažiausiai jaučiasi

ponais. Voldemariniai leitenantai, taip vadinamieji „komsomolcai“, savo veikimo ir nemano sustabdyti. Jie tik daugiau užsikonspiravo, daugiau atsiskyrė nuo senesnių karininkų ir laukia progos, kada reikės dar kartą „tėvynę gelbėti“. Vyresniųjų karininkų tarpe vyrauja škurninkai, jie tik žiūri kas moka, daugiau niekuo nesirūpindami. Tose sąlygose pasilieka Tubelio valdžia bekybanti ore. Ji remiasi tautininkū partija ir valdžios aparatu, bet stipresnio pamato po savo kojomis nejaučia. Gal tuo dalinai ir galima paaiškinti, kodel Tubelio valdžia, pasižadėjusi laikytis leitenantų konstitucijos, nesilaiko, pasižadėjusi daryti „rinkimus“, nedaro, pasižadėjusi atstatyti krašte teisėtumą, tęsia toliau smurto ir sauvalės režimą. Pačiuose smetoniniuose fašistuose nėra vienodumo, vieni nori rinkimų, o daugumas rinkimų bijo. Tą matydamas Voldemaras ir pradeda vesti aktingesnę politiką ir visai galimas daiktas, kad atsišaukimais Voldemaro akcija nepasibaigs.

Fašistų savytarpės rietenos atidengia vaizdą tokio supuvimo diktatorių tarpe, parodo visam kraštui tokį šlykštų varžymąsi del iždo ir karjerų, jog visi matantieji ir galvojantieji gali įsitikinti, koks yra skirtumas tarp parlamentarizmo ir diktatūros. „Tautos vadai“ dasigriebę valdžios savo šeimininkavimu sulygino Lietuvą su Albanija, perstato mūsų kraštą pasauliui, kaipo nekultūringą ir nesubrendusį savarankiškam politiniam gyvenimui. Juo ilgiau sėdės ant mūsų sprando gauja savanaudžių parazitų, juo didesnių nuostolių iš to turės visas kraštas. Svarbiausias šios dienos Lietuvos demokratinių grupių uždavinys yra nuversti okupantų jungą ir grąžinti kraštą į normalų gyvenimą.

St. Br.

Tikybos persekiojimas Rusijoj ir Lietuvos dvasiškija.

Pasauly kilo protestų audrą prieš tariamą tikybos persekiojimą Rusijoj. Visų šalių dvasininkai rėkia gvoltos del tų persekiojimų. Kai kuriose šalyse prie dvasininkų protestų dedasi ir politinės organizacijos. Pas mus Lietuvoje krikščionys demokratai rodo nemaža aktingumo protestų gaminime. „Rytas“ tarp kitko skelbia gana pažymėtiną Lietuvos arcivyskupo raštą del tariamų tikybos persekiojimų. Savo rašte arcivyskupas ne tiek barą Rusijos bolševikus, kiek taiko į „priešą krašto viduje“, į beplintantį tikybinį indiferentizmą (atšalimą), į netikėjimą ir t. t. Arcivyskupas tvirtina, kad „žiaurūs tikybos persekiojimai“ Rusijoj ne savaime ir ne staiga esą atsiradę, bet, anot jo, Rusijos inteligentijos tikybinis atšalimas ir nusitolinimas nuo Dievo esą jau iš senų laikų ruošė dirvą dabartiniams persekiojimams. Iš to arcivyskupas daro išvadą, kad, norint apsisaugoti nuo panašių įvykių Lietuvoje, reikia krašto viduje vesti kovą prieš bedievybę. Tokiu tai būdu bažnyčia rengiasi, prisidengdama neva protestais prieš bažnyčios persekiojimą užsieny, medžioti „paklydusias dūšias“ krašto viduje. Savo užmanymui bažnyčia spekuliuoja žmoniškumo jausmais, o popiežius skelbiasi net sąžinės laisvės patronu. Žinoma, skamba gana pikantiškai, kad kaip tik galva tos bažnyčios, kuri didesnei Dievo garbei eretikus ir atskalūnus ant laužų degindavo, dabar staiga pasidarė dideliu kovotoju už sąžinės laisvę. Katalikų bažnyčia per ilgus amžius savo priešus visai ne humaniškai naikino. Vienoj nelaimingoj Ispanijoj nuo 1481 iki 1808 m. katalikų bažnyčia didesnei Dievo garbei viešai ir slaptai išnaikino apie 500.000 šeimynų. Jei paimti kitus kraštus, tai katalikų bažnyčios aukų skaičius bus milžiniškas. Dar 1826 m. liepos 31 d., taigi prieš 104 metus, Valencijoj (Ispanijoj) ant laužo buvo sudegintas liberališkų pažiūrų mokytojas Ripeli, kaipo eretikas. Apie katalikišką tikybos ir sąžinės laisvę liudija Liuterio pirmtako Jono Huso ir didelio 16 amžiaus filozofo Džiordano Bruno likimas. Abu jie buvo ant laužo sudeginti.

Katalikiška tikybos ir spaudos laisvė taip toli siekė, kad Džiordano Bruno tik už tą, kaipo eretikas ir atskalūnas ant laužo buvo sudegintas, kad jis mokė, jog ne saulė apie žemę, bet žemė apie saulę sukasi. Šiandien del tos tiesos niekas nebeabejoja ir, tur būt, ir „Ryto“ redaktorius, jei tik jis yra šio to mokęsis, taip pat, kaip ir Džiordano Bruno, mano. Taip tai atrodė katalikiška tikybos ir sąžinės laisvė tais laikais, kada popiežius ir vyskupai su žmonėmis galėjo elgtis kaip patinkami. Dabar popiežius ir vyskupai kitą giesmę gieda ir kyla klausimas, kaip mes, socialdemokratai, šitą katalikų bažnyčios aukščiausios galvos persivertimą iš Sauliaus į Paulių turime vertinti? Ar ne turėtume džiaugtis, kad didžiausias tikybinės priespaudos skelbėjas ir kurstytojas—popiežius staiga pradėjo skelbti sąžinės laisvę? Deja, tenka abejoti, ar šitas katalikų bažnyčios atsivertimas turės didesnės reikšmės. Juk pripažįstant tikybos ir sąžinės laisvę, pripažįstama teisę ir netikėti. Jei popiežius skelbia sąžinės laisvę, ir, pasiremdamas tuo principu, kovoja prieš tikybos persekiojimus Rusijoj, tai jis pripažįsta teisę kiekvienam tikėti, kaip jis išmano ir nori, o **taip pat pripažįstama teisė ir visai netikėti.** Bet kaip šitą puikų popiežiaus nusistatymą suderinti su mūsų vyskupų pradėtąja kova prieš laivamanybę? Gyvenimas mus kas dieną moko, kad vyskupai ir visi dvasininkai sąžinės laisvę tik ten pripažįsta, kur patys yra persekiojami, o kur jie yra galingi, ten apie sąžinės laisvę reikia užmiršti.

Ir katalikų bažnyčios, lygiai kaip ir kitų bažnyčių humaniškumas yra savotiškas. Reikia ypatingų apystovų, kad tas humaniškumas pasireikštų. Del uždarymo kelių bažnyčių Rusijoj ir padarymo iš jų skaityklų dvasininkai rėkia gvoltos ne tik Lietuvoje, bet ir kituose kraštuose. Laikraščiai praneša, kad dvasininkai Rusijoje yra išvaromi iš savo būtų į gatvę ir, nerasdami sau prieglaudos, skursta be pastogės. Kunigai del to šaukia tikinčiuosius melstis už persekiojamus. Be abejo, mes negalime sutikti su bolševikų kovos metodais. su jų brutališkumu link dvasiškių ir tikinčiųjų. Bet kunigai tiktai Rusijos popų žvilgsniu yra mielaširdingi. Kai pas mus Lietuvoje darbininkai skursta be pastogės, kai namų savininkai bedarbius ir neturtingus išmeta su vaikais ir visu mizernu turtu į gatvę, kunigai tyli. Jų mielaširdingumo čia nematyti. Ar ne būtų padoriau, kad kunigai ir vyskupai patartų namų savininkams turėti daugiau mielaširdingumo prie neturtingųjų nuomininkų. Namų savininkai daugumoje geri krikščionys, gal paklausytų savo „dvasios tėvų“ balso... Mūsų gyvenimas ir taip yra pilnas ne-

teisybių, bet kunigams del to galvą neskauda. Kai pasenęs darbininkas yra pašalinamas iš dvaro ar dirbtuvės ir, po viso amžiaus sunkaus darbo, turi eiti šunų lodyti, kunigai to neskaito už neteisybę ir šaltai į tą visą žiūri. Bet užtai del kelių popų jie nesigėdi rodyti savo mielaširdystę. Bažnyčios ir kunigai susigyveno su visomis kapitalistinio pasaulio neteisybėmis ir netenka girdėti, kad jie kur nors pakeltų savo balsą del darbo liaudies skriaudų. Kunigai patys iš tų skriaudų tunka, del to prieš jas ir neprotestuoja. Pasaulis žino didesnių nelaimių, kaip kelių cerkvių uždarymas Rusijoj. Pagaliau melstis galima ir savo name, ir lauke ir miške, nes Dievas, sako, visur esąs. Buvo juk pasaulinis karas, kur milijonai žmonių buvo išžudyta arba sužalota. Kunigai ne tik prieš karą ir jo baisenybes neprotestavo, bet patys laimino ginklus, ir meldėsi prie Dievo, kad padėtų „priešus“ nugalėti. Dievas pasakė „neužmušk“, bet kunigai tą užmiršo ir patys padėjo priešus naikinti.

Lietuvos kunigai vardan žmoniškumo protestuoja prieš bažnyčių uždarinėjimą Rusijoje. Gerai. Bet kur buvo ir yra kunigų žmoniškumas, kai fašistų teroras šimtus nekaltų žmonių baisiausiai persekioja, kalėjimuose ir ištremimuose kankina? Kodel kunigū sąžinė tyli del fašizmo žiaurenybių? Kai Lietuvos demokratai, kovojantys už liaudies laisvę, yra šaudomi, kankinami ir visokiais būdais persekiojami, kunigų sąžinė del to tyli. Gyvenimas mums rodo, kad vyskupų ir kunigų sąžinė tik tada pabunda, kada kunigams ir turčiams tenka kiek nukentėti.

Jurgis Irvėnas.

Apie žemės reformą Pietrytuose.

Jei žlugimas Habsburgų ir Romanovų imperijų, ir po Didžiojo karo atsiradimas visos eilės tautinių valstybių ir valstybėlių, istoriniai reikštų tik tiek, kiek, sakysim, išvedimas naujų rubežių ir pažymėjimas žemelapy, tas nebūt taip jau svarbu. Kur kas svarbiau yra įvykusics **socialės** permainos. Mums gi kaip tik šiuo kartu norėtųsi mesti žvilgsnį į dalį tų socialilinių permainų, t.y. į vadinamąjį **didįjį valstiečių pasiliuosavimą,** kuris prasidėjęs 1918 metais itin pasireiškė Europos Rytuose ir Pietrytuose. Visa tai priklauso prie pagrindinių sąlygų, be kurių negalimas tų kraštų politinių reiškinių supratimas. Visų pirmiausia tie reiškiniai buvo atspindis Rusijos revoliucijos, kuri visais atvejais mūsų kontinente ne tik padarė didelės įtakos, bet tiesiog padarė perversmą žemės ūkio nuosavybės pasikeitimo formoje.

Jau prieš dešimtį metų žinomas Austrijos socialistų vadas **Otto Baueris** puikiai nušvietė Rusijos revoliucijos agrarinį pagrindą ir parodė, kad tokiomis priemonėmis ponų žemė pereis į valstiečių rankas.

Bet prieti per arti prie milžiniškų istorinių įvykių reiškinių, lygu yra ant saulės dėmes pastebėti. Ir didžioji prancūzų revoliucija, iš arti observuojant, atrodė pilna trūkumų ir įvairių blogybių, bet, kaipo visuma paimta, vis vien reiškė naują etapą pasaulinėj istorijoj.

Panašiai yra ir su žemės reforma, kuri po karo apėmė virš 14 vidurio Rytų ir Pietų Europos valstybių. Neminint jau Rusijos, davusios tam visam pradžią, — ypatingai Čekoslovakijoj, Pietųslavijoj ir Rumunijoj, pasikeitė socialinė žemės nuosavybės forma. Pavieniai atskiri tyrinėjimai parodo tik, kaip greit prasidėjusi agrarinė revoliucija, staiga atslūgo ir nuėjo iki agrarinių reformų, o naujieji viešpačiai pradėjo pilti vandenį į nuosavą vyną. Taip dažnai atsitinka, kad drąsi valstiečių iš vergovės pasiliuosavimo mintis, per įvairias politines partijas ir tų partijų kombinacijas, politiniai ir socialiai interesai tampa iškraipyti ir sudarkyti. Be to, toks pavienis tyrinėjimas parodo dar ir tai, kad, daugely atvejų, valstietis iš pirmykštės peklos pateko ne į rojų, bet geriausiu atsitikimu tik į priepeklį, arba čyščių. Valstietis gavęs žemės sklypą be trobėsių, be inventoriaus, be sėklų, nieko negali su ta žeme daryti, nepajėgia savystoviai gyventi ir greitu laiku įlenda į skolas ir patenka bankų kapitalo vergijon. Ir tai tik del to, kad politikams buvo arba yra naudinga pavergti valstietį, kitokioj formoj, pririšti jį pie „nuosavo“ žemės sklypo, padaryti jį „juodu jaučiu“ pakinkytu į jungą. Jei krašto valdžia yra turtingųjų rankose, nežiūrint ar tai valdo buvusieji dvarininkai, ar buržuazija, valstietis vis viena vergaus ant „nuosavo“ sklypo, kaip jis vergavo ant pono žemės.

Bet grįžkime prie temos.

Metus žvilgsnį į prieškarinį stovį tų žemės plotų, kuriuos šiandien apima Čekoslovakija, Pietųslavija ir Rumunija, pamatysime, kad tas mūsų žemės rutulio šimtų tūkstančių kvadratinių kilometrų plotas nūn yra skersai ir išilgai išvagotas ir aplinkui apartas. Paimkime šiandien Čekoslovakijos respubliką ir palyginkime buv. prieš karą Austro-Vengrijos monarchiją. Austro-Vengrijos monarchija tai buvo klasiška stambios žemės nuosavybės šalis. Greta prislėgtų valstiečių masių, kurie neturėjo ne tik žemės pragyvenimui, bet daugeliui iš jų, anot Tolstojaus, nebuvo kur vištos palesinti—buvo 1730 milžiniškų dvarų, kurių dirbamos žemės plotas siekė 4.000.000 ha. Išreiškiant procentais toji padėtis atrodė sitaip: Iš visų dabartinės Čekoslovakijos ribose gyventojų skaičiaus 0,02 procento didikų turėjo 28,2 procentus dirbamos žemės. Kitaip sakant, sauja dvarininkų turėjo kiekvienos po 2—3 tūkstančius ha žemės, o valstiečiams neišėjo nė po pusę ha.

Ne kitaip dalykai stovėjo ir tose šalyse, kurios 1918 metais, žlugus Habsburgų dinastijai, atiteko naujai įsikūrusiai Pietųslavijos valstybei. Ten Dolmatijoj tebebuvo Kolonatas[1]), gi Bosnijoj Gercogovinoj buvo Kmentatas[2]) o Kroatijoj—Slovenijoj daugiau negu penktoji dalis visos žemės priklausė didžiūnams. 310.000 margų žemės priklausė 1139 dvarininkams, tuo tarpu 406,200 valstiečiams priklause vos 2.000.000 margų. Panašiai buvo ir Serbijoj, kuri 1918 metais, susidėjusi su atskilusiomis nuo Austro-Vengrijos dalimis, dabar sudaro Pietųslavijos valstybę.

Imant Rumuniją prieškarinėse ribose ji skaitėsi latifundijų (milžiniškų ūkių) tvirtovė: 5385 bajorai turėjo beveik pusę visos dirbamos žemės, o milijonams valstiečių buvo palikta kita pusė. Šiandien Rumunijos dvarininkų žemės nuosavybė sumažėjo nuo 48% iki 8%, tuo tarpu valstiečių žemės plotas padidėjo nuo 39 iki 79%.

Čekoslovakijoj šiandien išdalinta 11 milijonų ha žemės 600.000 bežemių valstiečių. Pietuslavijoj vienu plunksnos pabraukimu panaikinti visi Kolonatai ir Kmentatai. Latifundijos susmulkintos, 233.009 bežemių aprūpinti žeme.

---

[1]) K o l o n a t a s — pas romėnus buvo baudžiavos forma. Tokia pat ji buvo ir Dolmatijoj, kur dvarponiai savo žemes atiduodavo valstiečiams n u o m o n ta prasme, kad valstiečiai nuomą turėdavo mokėti natūra. Dvarponis ėmė nuomos tiek, kiek jam patiko ir galėjo pašalinti valstietį kada tik jam užsinorėdavo. Kiti dvarininkai pašalintųjų valstiečių nepriimdavo, arba jei priimdavo, tai dar blogesnėmis sąlygomis.

[2]) K m e n t a t a s — vadinosi tokia sistema, kad valstiečiai apdirbdami ponų žemę skaitėsi nuomininkais. Jei valstietis dirbdavo žemę su pono jaučiais tai turėdavo duoti p u s ę d e r l i a u s, o jei dirbdavo su savo jaučiais — tai v i e n ą trečdalį. Teisės valstiečių buvo tokios pat, kaip ir Kolonate.

Argi tai nebus socialis žemės valdymo formos pakeitimas? To istorinio fakto niekas neužginčys. Bet jo politinę, kultūrinę ir ekonominę vertę pilnumoj galės įvertinti tik ateinančioji karta.

Tokie pavyzdžiai patraukė dėmesį ne tik kraštų, kaip Bulgarija ir Graikija, kuriuose dvarininkai lošia svarbiausį vaidmenį, bet reikia pažymėti, kad žodis **žemės reforma** perėjo jau į albanų ir turkų kalbas.

Turkijoj nesenai buvo išdalinta bežemiams ir mažažemims valstiečiams 90,000 dešimtinių valdiškų dvarų žemės ir 20,000 dešimtinių nusavintos dvarininkų žemės. Ir pats „G'haci" išleido įsakymą tokį žemės dalinimą valstiečiams varyti uoliai pirmyn. Achmed Zogų valstybėj (Albanijoj), taip pat trūsia italijonas specas prie išdirbimo žemės reformos projekto.

Bet, kaip Turkijoj, taip ir Albanijoj tie žygiai žemės reformos linkui sukelia daug priešingumų. Diktatoriškoj Turkijoj masės neturi jokios įtakos į valstybės gyvenimą. Gi Albanijoj ir po šiai dienai nėra kito iškilusio visuomenės sluoksnio apart vadinamų „begų", kuris ir nustato viešojo gyvenimo ir politikos gaires.

Kad žemės reforma kai kada tampa karikatūra, ypač kur feodališka dvarponių klika laiko viską savo rankose, rodo mums Vengrijos pavyzdys. Toje atsilikusioj monarchijoj revoliuciniais laikais buvo smarkiai pradėta žemės reforma vykdyti, o 1929 metais jau „baigta". Rezultatai: 10.000 stambių dvarininkų dar tebeturi tiek žemės, kiek 840.000 mažažemių valstiečių. Vengriški grafai vedė dargi bylą prieš istoriją ir taip vadinamame optantų ginče reikalavo atlyginimo už nusavintus dvarus naujai susidariusiose valstybėse. Hagoje gi grafas Bet, ehlenas pareiškė, kad tą atlyginimą turį sumokėti valstiečiai.

Tačiau visi tokios rušies pareiškimai nieko neįstengė pakeisti tame dideliame istoriškame veiksny: **žemės reforma** liks!

Lietuvoj žemės reformos įkarštis po įtaka 1918 metų revoliucijos irgi buvo nemažas. Jau net toks konservatyvus elementas, kaip Lietuvos kleras, susimetęs į krikščionių demokratų partiją, mėgino pajudėti iš sustingusių dogmų ir ryžosi paneigti „amžiams Dievo nustatytą" žemės valdymo formą. Ten, kur ėjo kalba apie buv. caro dvarus, majoratus, rusų cerkvėm priklausančius žemės plotus ir net rusams valstiečiams — Krupavičius buvo radikaliausis reformatorius. Tačiau bažnyčių ir vienuolynų dvarus tas pats Krupavičius apgaubė kanonais ir jie liko nepajudinti. Visa Lietuvoj žemės reforma buvo vedama grynai kleboniškai, tampriai rišant su krikščionių demokratų partijos interesais. Krikščionių demokratų vadai įsigijo dvarus ir juose dabar veda „pavyzdingus" ūkius. Kiek mažesni tos pačios padermės vyrai gavo dvarų centrus, eiliniai krikščionys demokratai zakrastijoniškos kilmės gavo sklypus po 10—15 ha. Nepamiršo sau, žinoma, ir pašalpų pinigais ūkio įkūrimui. O kiti, kurie tuo laiku nepritilpo prie krikščionių demokratų, taip ir liko be žemės. Juk vien tik savanorių kurie pirmoj eilėj turėjo būti aprūpinti žeme, apie 1500 žmonių žemės dar negavo ir jau, žinoma, nebegaus.

Lietuvoj žemės reforma visai nepalietė: a) bažnytinių ir klebonams priklausančių žemių, b) Vokietijos ir Prancūzijos piliečių dvarų c) savųjų tautiečių „gerų patriotų" dvarų, kuriems visiems palikta dvarai „pavyzdingiems" ūkiams vesti. Iš visų paduotųjų prašymų Žemės reformos Valdybai, patenkinta buvo apie 20% likusieji 80% valstiečių liko be žemės. 1926 metais gruodžio 17, pagrobę Lietuvą valdyti tautininkai fašistai, žemės reformą sustabdė. O patį žemės reformos „krikščioniškąjį" įstatymą pakeitė, padidindami dvarininkams „neliečiamą" žemės normą nuo 80 iki 150 ha, tame skaičiuje 50 ha miško.

Vengrijos grafu pavyzdžiu ir Lietuvos dvarininkų pastumdėliai „tautos vadai" skaito, kad žemės reforma jau „baigta". 80% bežemių žemės visai negavo, o tie, kurie iš dvarų gavo sklypus, turės dvarininkams užmokėti už žemę rinkos kaina.

Iš visos žemės reformos Lietuvoj, kurią taip „karštai" vykdė krikščionys demokratai su Krupavičium priešaky, išėjo nei šis, nei tas. Bet ar Lietuvos valstiečiai tokiu žemės klausimo „išsprendimu" pasitenkins? Reikėtų manyti, kad ne. Krikščionių demokratų pamoka ir tautininkų — fašistų šmugelis su dvarininkais, gali ir labai sustingusį valstietį išjudinti ir jam akis atidaryti.

S.

Laiškai ir Korespondencijos.

Nauja byla, sena politika.

Šiomis dienomis kruvinieji fašistai vėl rengiasi „teisti" kelius „įtariamus" studentus. Iš provincijos ateina žinių, kad daromi nauji areštai, žvalgyba vėl pradeda gaudyti „plečkaitininkus". Užpaliuos nesenai suimta 7 žmonės, yra areštų ir kitose vietose. Naujoji studentų byla ir tie areštai, kartu su paaštrėjimu cenzūros ir visiška komendantų sauvale, rodo, kad Tubelis visai ir nemano laikytis bet kokių įstatymų. Kumštis ir toliau yra vienintelis valdymo įrankis ir paskutinė tautiškoji išmintis. Politinis krašto gyvenimas, kaip buvo suvaržytas prie Voldemaro, taip ir dabar tebėra suvaržytas. Jokių susirinkimų neleidžiama. Pavyzdžiui, Šiaulių miesto socialdemokratai 3 kartus buvo padavę prašymą susirinkimui, bet visus 3 kartus gavo atsakymą—„neleidžiu". Paklausus apie priežastis, du kartu komendantas nieko neatsakė, o trečią kartą liepė kuopą iš nauja įregistruoti, nors ji visai ir nebuvo uždaryta. Bet tai tik priekaba. Tuo norima galutinai atimti bet kokią galimybę daryti susirinkimą. Įregistruoti naujai partijos kuopos negalima, nes jau yra įragistruota, o kol naujai nebus įregistruota, tol susirinkimų nevalia daryti! Lygiai taip pat ir kitose vietose jokių partinių susirinkimų neleidžiama. Nepaduoda nė motyvų, bet trumpai atsako—„neleidžiu" ir baiktas kriukis. „Ponas komendantas" neleidžia ir tiek. Tubelio Aravičiaus valdžia be komendantiško „neleidžiu" nenori ir nemoka išsiversti. Nesenai buvo V. Liaudininkų suvažiavimas, bet susirinkimų atstovams rinkti, „ponai komendantai" taip ir neleido daryti. Todel liaudininkų centras sukvietė Kaunan atstovus iš kuopų nerinktus, bet paskirtus. Taip daroma su valdžios leistu suvažiavimu, o ką bekalbėti apie socialdemokratus, kuriuos „tautos vadai" gyvus norėtų suėsti.

Žvalgyba, Aravičiaus ir Tubelio valdžioje, nepersstojo nė vienai valandėlei savo provokacijų. Paskutinė studentų byla, kurioj t. kita ko teisiami studentai Dagys, Al. Jakubėnas ir k. yra grynų gryniausias žvalgybos padaras. Žinomas „inteligentiškas" agentas Klastauskas, visą savo „inteligentiškumą" panaudojo tam, kad kelius studentus atidavus į Braziulevičiaus, ar kariuomenės teismo nagus. Klastauskas — Sprindys iš Šiaulių. Šiauliuose jis provokavo bolševikus. Persikėlęs į Kauną Sprindys—Klastauskas ieško aukų socialdemokratų tarpe ir del to susipažįsta su studentais socialdemokratais ir siulosi „visa kuo" padėsiąs kovoti prieš fašistus. Kadangi jo „pagelba" nebuvo reikalinga, tai jis pats parašė kokį tai durną atsišaukimą ir paprašęs vieno iš pažįstamų „ištaisyti kalbą", tą atsišaukimą atidavė žvalgybai, kuri remdamosi tuo „do-

kumentu" ir padarė studentų tarpe oblavą. Klastauskas — Sprindys toje byloje bus vienas iš „specialistų liudininkų" ir galima laukti, kad „tautiškas teismas" kelius visai nekaltus žmones ilgiems metams pasmerks kalėti.

Taip pas mus gimsta „nusižengėliai".

K. Irv.

320.254.655 litų.

Šiems 1930 metams valstybinių pajamų išlaidų sąmatą „tautos vadai" jau paskelbė. Metinis biudžetas šiais metais sudaro 320 254.655 litų. Palyginus su pernykščiais metais, šiemet valstybinis biudžetas yra 20 milijonų litų didesnis Tautininkų grupė Lietuvoj, šeimininkaudama be visuomenės kontrolės, stengiasi kuodaugiausia pinigų išlupti iš krašto gyventojų. Ir jei kitose lietuviško gyvenimo srityse viešpatauja visiškas apsnūdimas, tai mokesčių išieškojimo srity jaučiamas didelis progresas. Palyginus keleto praėjusių metų valstybinius biudžetus gaunasi štai koks vaizdas:

1926	metais	241.935.375	litų
1927	„	229.535.703	„
1928	„	250.407.800	„
1929	„	300.862.822	„
1930	„	320.254.655	„

Sugretinus tas skaitlines matosi su kokiu nepaprastu greitumu fašistų laikais auga valstybinės išlaidos ir kokią sunkią mokesčių naštą krauna tautininkai Lietuvos liaudžiai.

1926 metų krikščionių demokratų valstybinis biudžetas buvo 78 milijonais litų mažesnis už šįmetinį. O 1927 metams valstybinis biudžetas, sustatytas demokratinės vyriausybės buvo mažesnis už šįmetinį 90 milijonų litų su viršu. Tuo būdu fašistinė „ponų" valdžia Lietuvos liaudžiai atseina metams beveik šimtu milijonų litų brangiau negu demokratinė (seimo) valdžia. Tokios milžiniškos sumos tai ne juokai. „Tautos vadai" aukso kasyklų Lietuvoj nesurado. Tuos milijonus turi uždirbti ir sumokėti „tautos vadams" parazitams Lietuvos darbo žmonės,

Visoj Lietuvoj skurdas, žmonės dejuoja, o „ponų" valdžia tik tuo ir rūpinasi, kad kuo daugiausia pinigų surinkus savo poniškam pragyvenimui.

Apie tai, kokiu būdu fašistai mano šiais metais 320 milijonų litų su viršu iš žmonių surinkti ir kokiems tikslams jie yra nutarę tuos pinigus išaikvoti, parašysiu sekantį kartą. Šiuo kartu noriu paliesti tik vieną poziciją, butent, išlaidas kariuomenės išlaikymui. Sugretinus kelių metų išlaidas kariuomenei, jos atrodo va kaip:

1926	metais	44.964.000	litų
1927	„	38.991.060	„
1928	„	49.126.039	„
1929	„	49.354.000	„
1930	„	56.070.000	„

Iš tų sugretinimų matyt, kad išlaidos kariuomenei auga. Šiais metais tos išlaidos didesnės už pernykščių metų—7 milijonais litų ir didesnės už demokratinės vyriausybės skirtas kariuomenei išlaidas 17 milijonų litų. Klaida būtų manyti, kad išlaidos kariuomenei didinamos tikslu ją geriau apginkluoti, arba kareivių būvį pagerinti. Tuos milijonus suėda pati kariuomenė, o liuto dalis tų išlaidų eina karininkų papirkinėjimams Tie žvaigžduoti ponaičiai palaikydami krašte žmonių smaugėjų bandą, stato kas kart vis naujus ir naujus piniginius reikalavimus. Taip visada esti kai kraštą valdo ne patys žmonės, bet prievarta įsibrovę okupantai: jiems krašto gyventojų reikalai svetimi, jie tik žino dėti žmonėms kontribucijas. Kad Lietuvą ištikrųjų valdo okupantai, liudija visą laiką, nuo pat 1926 m. gruodžios 17 nakties, siaučiantis Lietuvoj karo stovis. Lietuvos okupantų banda jau ketvirtus metus kariauja, ne su lenkais, vokiečiais, ar latviais, bet su Lietuvos liaudimi. Todel Lietuvos liaudies pareiga galimai greičiau okupantus išvyti.

Meteoras.

Sadistas, artistas ir teisėjas.

Vienas iš „žinomiausių" žmonių Lietuvoje yra pulkininkas Braziulevičius, nepamainomas karo lauko „teismų" pirmininkas, paslaugus šuva ir... artistas. Priskaitoma apie 90 mirties sprendimų, kuriuos išnešė karo lauko „teismai" pirmininkaujant pulk. Braziulevičiui. Sunku užtikti kur istorijoj tokį teismą, kokį Lietuvos okupantai sugalvojo mūsų krašto demokratams žudyti. Nelemtos atminties caro kariškieji teismai, palyginus su lietuviškais karo lauko teismais, gali pasirodyti žmoniški ir net padorūs. Žmogui, nesėdėjusiam lietuviškame karo lauko teisme, sunku įtikėti, kad toks išsityčiojimas iš teisėtumo, toks paneigimas žmoniškumo ir paprasčiausio padorumo iš viso yra galimas. Nekalbu apie „teismo" sprendimus, nes ne tie „teismai" sprendimus kaltinamiems rašo, bet valdžia. Braziulevičius iš anksto gauna iš diktatorių okupantų nurodymus, kokį sprendimą jis turi išnešti. Tų nurodymų jis ir laikosi. Man ir visiems Lietuvoje aišku, kad karo lauko „teismai" tam yra sugalvoti, kad be visuomenės kontrolės nepatinkamus sau žmones galima būtų žudyti. Žodis „teismas" yra tik priedanga.

Bet visai nesuprantama yra kodel iš teisiamųjų dar išsityčiojama, kodel daroma šlykšti komedija, kodel laikoma specialūs liudininkai, kurie visose bylose, net nepažindami kaltinamųjų, duoda po priesaika (Smetonos priesaikos vertės) „parodymus", kokių Braziulevičius reikalauja. Man sunku įsivaizdinti, kad valdžia del savo malonumo tą viską daro. Greičiausiai tai bus Braziulevičiaus nuopelnas, kad Lietuvos demokratai prieš sėsdami ilgiems metams į kalėjimą turi iškęsti karo lauko „teisme" šlykščiausį išniekinimą, koks tik galima sugalvoti.

Paprastai karo lauko „teisme" figuruoja „liudininkai", kurie parodo taip, kaip žvalgyba ir „teismo" pirmininkas Braziulevičius jiems įsako. Veik visose bylose figuruoja tie patys liudininkai. Žinomiausieji tų liudininkų yra du šnipai Lašas ir Mikšys, bet yra jų ir daugiau. Liudininkai prisiekia, pabučiuoja kryžių ir tada duoda savo „parodymus". Gynėjų karo lauko „teisme" nėra. Nėra ir kaltintojo, nes tas pareigas paprastai atlieka pirmininkas Braziulevičius, kurs „teismui" pirmininkauja, kaltinamąjį ir „liudininkus" apklausinėja, paskui pasako kalbą apie kaltinamojo (kaltinamųjų) prasižengimą ir čia pat nurodo bausmę, kokios esą prasižengėlis užpelnęs. Nepasakosiu apie savo liūdnus prietikius karo lauko „teisme", bet tebūna man leista paimti porą epizodų iš stud. Kazio Jakubėno bylos. Braziulevičius, neturėdamas kuo kaltinti Jakubėną, ir net „liudininkams" nieko prasikalstamo nepasakius, pradėjo su Jakubėnu disputą apie tikybą. Jakubėnas klausiamas pasisakė esąs laisvamanis ir nupasakojo, kodel jis esąs laisvamaniu. Braziulevičiui tuo tik ir reikėjo. Išklausęs Jakubėno paaiškinimų apie tikybą, Braziulevičius liepė teismo sekretoriui užprotokoluoti, kad K. Jakubėno „pažiūros į tikybą yra grynai bolševikiškos". Negana to, Braziulevičius įtraukė į protokolą, kad „kaltinamasis veda save nedisciplinuotai", kam pagrindą davė laikymas rankos kišenėj, Vėliau, savo kaltinamoj kalboje, tais dviems „argumentais" pasiremdamas — būtent, „bolševikiška pažiūra į

tikybą" ir „nedisciplinuotumu"—pareikalavo Jakubėną nuteisti 10 metų sunkiųjų darbų kalėjimo. Anot Braziulevičiaus žmogus su „bolševikiška pažiūra į tikybą" turi būti bolševikas, o kadangi jis yra „nedisciplinuotas", tai tėvynė iš jo visako gali laukti ir todel „vardan Lietuvos Respublikos" tokį žmogų reikia pasmerkti. Taip ir įvyko. Jakubėnas liko pasmerktas 10 metų kalėjimo. Kitokių kaltės įrodymų prieš Jakubėną visiškai nebuvo ir net „specialistai liudininkai" nieko prieš jį neturėjo paliudyti. Bet Jakubėnas „prasižengė" laike „teismo" posėdžio ir to užteko, kad jį nuteisus. Panašiai Braziulevičius daro ir visose bylose, kur kaltinamiesiems absoliučiai nieko negali įrodyti. Pavyzdžiui, paklausia kaltinamąjį, kaip jis žiūri į mūsų valstybės tvarką ir, kai gauna atsakymą, kad esama tvarka yra nenormali, arba neteisėta, arba netikusi, tuo pačiu kaltinamasis „įrodo" savo prasižengimą. Suprantama, kad taip „teisti" ir taip „teismą" vesti galima tiktai neviešai. Prieš visuomenę su tokiais „teismais" sunku pasirodyti ir todel Braziulevičius dirba patamsyje, jis „teisia" kalėjimų koridoriuose, Kauno fortuose, o visuomenė apie jo „teismą" sužino tiktai iš trumpų laikraščių pranešimų.

Braziulevičius tai yra tipas sifilitiko sadisto. Reikia tik matyti to žmogaus pasitenkinimą, kai jis „Respublikos vardu" skaito mirties sprendimą ir tuoj gauni persitikrinimą, kad turi reikalo su nesveiku išsigimėliu. Taip Braziulevičių vertina ir kiti padoresnieji karininkai. Patylomis jis yra vadinamas „kruvinu riezniku".

„Tautiškoje" mūsų gyvenimo eroje Braziulevičius yra pasidaręs simboliu. Jis įkūnija savy tą kerštą, kokį okupantai reiškia prieš visa, kas demokratiška, prieš visus, kas nelenkia savo sprando prieš užgrobikų gaują.

X.

K. Kalėjimas, III. 5.

Caro šnipo „geniališkumas".

Caro ochrankos agentas, Nepriklausomos Lietuvos ministeris Jonas Aleksa apdovanojo Lietuvą savo „geniališku" išradimu—„ūkininkų vienybe". Anot šnipo Aleksos, pasaulio veidas greitu laiku turėsiąs pasikeisti, nes, girdi, žemdirbiai susijungsią ir įvesią visame pasauly „ūkininkišką tvarką". Dabar miestai duoda moderniškam gyvenimui toną. Miestai yra kultūros ir pažangos centrai, miestuose spiečiasi judriausieji elementai, pramonė ir prekyba yra susirišusi su miestu. Ne dyvai, kad ir politikoje miestai daugiau sveria, negu pakrykęs kaimas. Šnipas Aleksa sugalvojo specialę teoriją kaimui iš miesto vergijos išvaduoti. Su ta intencija Aleksa sukūrė iždo pinigais organizaciją „ūkininkų vienybę", kurį Aleksos mintis turės įgyvendinti. Kol kas mažai dar kas Aleksos „dideles" idejas žino, net patys „ūkininkų vienybes" pravadyriai daugiau žiūri į Aleksos rankas, ne kaip į jo idejas. Juo labiau Lietuvos valstiečiai nepajėgia suprasti, ko Aleksa nori. Lietuva valstiečių šalis, todel, jei valstiečiai turės pilietines teises, tai jie ir bus krašto šeimininkai. Aleksa mano kitaip. Jis, skelbdamas naują teoriją, tiktai pats jaučiasi ir pašauktas ją įgyvendinti. Naujas ūkininkų „mesijas" ne be reikalo išėjo caro šnipų mokyklą, jis žino kaip naujas idėjas į galvas kalti. Pirmiausia, anot Aleksos, valstiečiai turi klaidingą pažiūrą į žemės klausimą. Jie nori žemės reformos ir tam panašių dalykų Žemės reforma yra subolševikėjusio miesto išgalvota, padorus ūkininkas turi gerbti nuosavybę, del to žemės reformą reikia sustabdyti. Taip jis ir padarė. Kas dvaro tebus dvaro, o kas kumėčio, tebus kumėčiui. Einant Aleksos teorija miškas Lietuvos valstiečiams yra nereikalingas. Trobas reikia statyti iš nedegamos medžiagos—molio ir žvyro, o mišką reikia parduoti į užsienį. Tokiu būdu išnyks gaisrai ir pinigų bus. Ne tiktai žemės ir miškų klausimą Aleksa išsprendė, bet ir krašto valdymo reikalu Aleksa turi „ūkininkišką" receptą. Kaip ūkyje yra reikalingas vienas gaspadorius, taip ir valstybėj turi būti vienas šeimininkas. Kas matė, kad ūkį tvarkytų koks tai seimas? „Ūkininkiškai" žiūrint į reikalą, rinkimai yra pasenęs, miesto išgalvotas monas. Nereikia jokių rinkimų, ūkininkišką kraštą turi valdyti „tautos vadas", kurį visi privalome gerbti ir mylėti.

Kas nesupranta tų aukštų „ūkininkiškų" Aleksos idėjų, tas yra miesto sugadintas padaras ir tokį reikia greičiau kišti į kalėjimą, kad nekenktų p. Aleksai vesti mus į „didingą ateitį".

K. J.

Caro pėdomis.

Prieš karą europiečiai caro Rusijos civilizacijos ir kultūros laipsnį sprendė: 1) iš degtinės monopolio apyvartos, 2) bažnyčių gausumo ir 3) kalėjimų skaičiaus. Pačios gi Rusijos valdovams šios trys institucijos, tampriai savo tarpe susirišusios, buvo vienintėlė galybė, su kuria carinė Rusija didžiavosi pasaulio akyse. Degtinės monopolis duodavo valstybei visą ketvirtadalį metinių pajamų. Bažnyčia laikė savo tinkle prietarais apglušintus valstiečius ir mokino juos paklusnumo carui ir ponams. O kalėjimai buvo stipri tvirtovė, apsauga caro sostui nuo revoliucionierių pasikėsinimų.

Caro Rusija žlugo, bet tie vergovės palaikai atiteko įpėdiniams. Šiandien komunistinė Rusija eina tais pačiais keliais. Tiesa, naujų kalėjimų komunistai nebestato, bet ir senųjų nemano uždarinėti. Dalį iš tuštėjusių bažnyčių paverte klubais ir kino-teatrais. Bet už tai degtinės monopolį kultivuoja su ypatingu atsidėjimu. Greta su didėjančiu kas metai valstybės biudžetu eina ir pajamų didinimas iš degtinės. Žinovai pasakoja, kad Maskvoj, Petrapily ir kituose didesniuose centruose esąs žymiai padidintas nuovadų skaičius su atskirais kambariais pernakvinimui surinktų nuo gatvės pasigėrelių.

Liuto dalis tų carinės Rusijos palaikų teko ir mums lietuviams. Nepriklausomoj Lietuvoj, keliais pastaraisiais metais ypatingai susirūpinta gaivinti visas tris tas civilizacijos ir kultūros šakas. Degtinės monopolio metinis pelnas pašoko nuo 32 milijonų litų iki 45 milijonų (pernai iš degtinės monopolio ir kitų alkoholinių geralų valdžia turėjo gryno pelno 44.298.700 litų). Tai čia tik grynas valdžios pelnas. O kiek uždirba visokie spirito pramonininkai, traktierščikai „arbatinių" savininkai ir visi kiti tarpininkai? Apytikriai sakoma, kad „tautos vadų" girta politika Lietuvos žmonėms kaštuoja apie 110 milijonų litų į metus!

Del bažnyčių skaičiaus irgi, ačiu Dievui, negalime skųstis. Bažnyčios, anot kun. Kemėšio, vis labiau tuštėja, bet tas mums nė kiek nekliudė atimti iš pravoslavų keleto desėtkų cerkvių. Be to, šiais metais žadama statyti „Prisikėlimo bažnyčia". Kleboniškai galvojant juk taip ir išeina: jei Lietuvos valstiečiai gali 100 milijonų litų į metus pragerti, tai Dievo namui 10 milijonų tik jau susiras. Iš to bus tokia nauda, kad bažnyčios statytojai gerokai pasipelnys, o kai jau bus gatava, keletas kunigų turės sotų pragyvenima ir galės mulkinti Kauno vargdienius.

Neatsiliekame ir su kalėjimais. Jei pradžioj Lietuvos nepriklausomybės tas dalykas buvo lyg ir užmestas, tai dabar yra kitaip. Kad nebūtų tušti žodžiai pacituosiu „L. Žinias" iš š. m. vasario m. 5 d., ten sakoma:

„Greit bus atidarytas dar naujas kalėjimas. Kalėjimais rūpinamasi. Nesenai Utenoj atidarytas naujas kalėjimas; šiomis dienomis būsiąs atidarytas Raseinių naujai pastatytas kalėjimas; Mariampolėj nebūsią arešto namų, bet esąs ruošiamas kalėjimas. Ar jis bus sunkiųjų darbų, ar paprastas kalėjimas, dar neaišku. Zarasuose paruoštas moterims kalejimas"...

Papildomai pranešama, kad Kaune, apart Mickevičiaus „akademijos", karo kalėjimo ir įrengtų VI ir IX fortuose kalėjimų, projektuojama statyti naujas moderniškas kalėjimas su visais „patogumais". Tam tikslui jau ir pinigų paskyrė milijoną litų su viršu.

„Rytas" iš š. m. vasario m. 18 d. rašo, kad: „Anglų vidaus reikalų ministeris nutarė žymiai sumažinti anglų kalėjimų skaičių". „Socialdemokratas" š m. 5 n-ry praneša, kad Švedijoj uždarinėja kalėjimus. O mūsų „tautos vadai" stato naujus. Mat, Lietuva tai ne Anglija ir ne Švedija. Mūsų „tautos vadams" kalėjimai taip pat, kaip ir Rusijos carui, yra „sosto" apsauga. Rusijos caras su savo sėbrais galą gavo savo locnuose kalėjimuose. Nėra abejonės, kad ir mūsų „tautos vadų" tas pats laukia. Skira tik laikas. Bet kad jie eina tikru, caro pramintu taku, aišku kiekvienam.

Lietuvos liaudis, kaip ją „tautos vadai" neniekintų vis tik nėra ariamas jautis, kurį jungu pamovus manoma visą laika jam rimbu šonus daužyti.

Truks kada nors liaudies kantrybė ir „tautos vadai" su savo vergovės palaikais atsidurs ten, kur šiandieną yra caro Rusijos buvę galiūnai.

N.

„Vytauto metai".

Kaip tautininkai—fašistai, taip lygiai ir „opozicionieriai" krikščionys demokratai savo laikraščių antgalviuose padėjo „Vytauto metus". Be to bendromis jie jėgomis organizuoja „Vytauto komitetus", bendrai planuoja „Vytauto bažnyčią" statyti už 10 milijonų litų,— žodžiu, vieni nuo kitų nė per sekundę neatsilieka. Krikščionių demokratų „opozicija", ir „demokratiškumas", kaip tvirtina „L. Aidas", esą atsiradę tik po to, kai jie 1927 m. buvę pavaryti iš valdžios. O, girdi, priimk juos valdžion, dalinkis su jais grobiu,—„opozicija" sulyg tą dieną išnyks. Visai teisinga pastaba del krikščionių „opozicijos" ir „demokratiškumo", juoba, kad ir pats Bistras universitete kalbėdamas apie demokratiją viešai pasisakė, kad priesaga „demokratai" **yra tik priemonė** siekti klerikalų įsigalėjimo visose Lietuvos gyvenimo srityse.

Apie patį Vytautą, kurį taip uoliai garbina krikščionys demokratai bendrai su tautininkais — fašistais, lietuviai amerikiečiai, kurių spaudos nepasiekia leitenantų cenzūra, štai ką rašo:

Vytautas buvo tironas. Skerdė žemaičius, kurie nenorėjo priimti svetimo Dievo.

„Šiais metais Lietuvos tautininkai ruošiasi švęsti 500 metų sukaktuves nuo Vytauto mirties. Jie jau dabar pradeda jo nuopelnus kelti į padanges. Per visus metus, žinoma, daugiau jį garbins.

„Kad tautininkai Vytautą garbina, tai dalykas visai suprantamas. Reakcininkai visuomet garbina savo tautos „didvyrius", nes jie ir patys nori tokiais „didvyriais" būti. Garbindami mirusius valdonus, jie nori įkalti liaudžiai tokią nuotaiką, kad ji ir juos garbintų.

„Bet darbo žmonės, kurie nekenčia jokios priespaudos, tironus garbinti neprivalo. Kad Vytautas buvo Lietuvos kunigaikštis, tai da nereiškia, kad mes privalom prieš jį savo galvas lenkti. Nes lietuvybė ir jam nedaug rūpėjo. Mes žinom, kaip Vytautas pasielgė su žemaičiais, kuomet tie atsisakė priimti krikščionių Dievą.

„Apie krikščionybę žemaičiai gerai žinojo iš kryžeivių. Šitie razbaininkai, brukdami krikščionišk
ąjį Dievą, degino jų sodybas, plėšė jų turtą ir žudė juos pačius. Ramiems ir dorą mylintiems žemaičiams krikščionybė išrodė plėšikų ir galvažudžių tikyba. Todel jie žiūrėjo į ją su pasibiaurėjimu ir iš tolo bijojo jų krikščioniškojo Dievo.

„Ką gi tuomet padarė Vytautas?

„Jisai kartu su išdaviku Jogaila 1413 metais nutarė vykti Žemaitijon ir ugnimi išnaikinti žemaičių tvirtovę ant Dubysos kranto, kur buvo jų svarbiausia žinyčia. Tam tikslui Vytautas pasikvietė lenkų kariuomenę ir su svetimais kareiviais užpuolė savuosius žmones, nes žinojo, kad lietuviai kareiviai neitų savo tėvų piauti ir jų šventyklų naikinti.

„Žemaičiai su savo vyriausiu kunigu Gintautu priešaky narsiai „Alkų Kalną" gynė, bet buvo lenkų apgalėti ir išskersti. Vytauto vadovaujami lenkų kareiviai netik išgriovė ir sudegino žemaičių šventyklą, bet iškirto net ir šventą jų mišką.

„Šitos skerdynės pažiūrėti buvo atvažiavusi ir Jogailos pati Jadvyga, ir Vilniaus lenkų pralotas Maciej, ir daugybė lenkų „diduomenės". Visi šitie Lietuvos priešai žiūrėjo, kaip Vytautas „krikštija" savo žemaičius, ir plojo jam.

„Tai ve, kaip mūsų „garbingas" Vytautas „mylėjo" savo žmones!" (Amerikos „Keleivis").

Lietuvos darbo žmonės turėtų tatai įsidėmėti ir visą „Vytauto metų" balaganą palikti „tautos vadams" — duobkasiams ir jų uoliems talkininkams — krikščionių demokratų brolijai. Darbo žmonėms galėtų būti tik vienas rūpestis, kaip tuos parazitus nusikratyti.

M.

„Tautos vadai" — išdavikai.

Anais metais sušaudytas buv. Lietuvos Generalinio Štabo viršininkas **Kleščinskis**, mėgdavo prie kiekvienos progos vadintis „my tautininki". Reiškia, Kleščinskis oficialiai save laikė „tautininku", dideliu „patriotu", tėvynės mylėtoju ir tuo pačiu laiku... šnipinėjo Sov. Rusijos naudai, teikė slaptas žinias už nustatytą mėnesinę algą 500 litų sumoj.

Šiomis dienomis panaši istorija vėl pasikartojo. Tačiau šiuo kartu šnipų gūšta surasta ne Generaliniame Štabe, bet Šaulių Sąjungos centre. Tos sąjungos tarnautojas **Vilkickas** taip pat yra „tautininkas", didelis patriotas, tėvynės mylėtojas ir kartu šnipas. Kaipo „tautininkas, Vilkickas buvo įsigijęs sufašistintos Šaulių sąjungos vadovybės pasitikėjimą. Jam buvo prieinami slapti Šaulių sąjungos „Vilniaus vadavimo" planai ir visos kitos kariško pobūdžio slaptos žinios. Tas žinias Vilkickas, kaip pats pasisakė, esąs perdavinėjęs lenkams. Draug su Vilkicku suimtas raitelių pulko vyr. leitenantas Kavaliauskas, taip pat „tautininkas", didelis „patriotas" ir t. t. Kad šie du sėbrai būtų buvę vyriausi tautininkų tarpe šnipai, savo krašto išdavikai, tenka labai paabejoti. Jau kaip tik Vilkickas buvo suimtas, Kaune paplito gandai, kad susekta plati šnipų organizacija, kurion esą buvę įsivėlę daug „garbingų" „tautos vadų". Bet tuos gandus žvalgyba užglušino. Tačiau visuomenė vis viena tebėra įsitikinusi, kad kiekvienas „tautininkas" gali būti ir šnipu, nes jis savo biaurius darbus pridengia „patriotizmu". Ir juo jis didesnis „patriotas", juo lengviau gali būti nupirktas. Kas, pavyzdžiui, nežino „patriotizmo" Plechavičiaus, Glovackio, Daukanto. O vis tik savo laiku jie buvo

šnipai — Lietuvos reikalų išdavikai. Kad jie dabar nebešnipinėtų, tam irgi niekas netiki. Pakratykite jei norite „bajorų sąjungą“, kuri dabartiniu laiku labai „tautininkiškai“ nusiteikusi, ten jus rasite Kleščinskių, Vilkickų kiek tik norite. Toji organizacija, žinoma, nėra karinio pobūdžio, bet juk ir špionažas ne vien karinis tėra.

„Naujosios eros“ „didvyriai“, taip vadinami „tautos vadai“ visą laiką verbuodami sau šalininkus pritarėjus papirkinėjimais, tarnybomis ir visokiomis — privilegijomis — grobstė visokį pinigo išalkusį brūdą, tai argi dyvai, kad suplaukė pas juos visos atmatos. O tokiam gaivalui tai ar ne vis viena kam parsiduoti? Visa šnipo ideja — pinigas. O kas tą pinigą moka, tai skirtumo nėra. Dabartinė sufašistinta Lietuvos Šaulių sąjunga, anot „tautos vadų“ yra „tautiško pobūdžio ginkluota organizacija, kiekvienu metu pasiryžusi ginti krašto vidaus tvarką“. O tas „gynimas“ pasireiškia šnipinėjime savo narių ir piliečių tarpe, žinoma, už tam tikrą atlyginimą. Plačiai išvystytam špionažui Lietuvoj pasidarė siaura vietos. Jis veržiasi per Lietuvos sienas ir siūlo savo patarnavimus kaimynams.

Kaltinti visus Lietuvos šaulius, kad jie yra šnipai ir išdavikai, žinoma, neišpultų, bet tie, kurie verčiasi tik šnipinėjimu savo draugų ir kaimynų, gina smurtininkų fašistų valdžią, yra parsidavėliai, lietuvių liaudies priešai, o kaipo tokie, jie gali parsiduoti už pinigus bile kam, jei tik randasi pirkėjai. Diktatorių sudemoralizuoti ne tik šauliai, bet ir nemaža dalis besimokinančio jaunimo, Lietuvai ilgai atsirūgs.

St.

Padėka p. prof. K. Balodžiui, Rygoje.

Aukštai Gerbiamas Pone Profesoriau!

Patyrę apie Tamstos žygius darytus ryšy su išdavimu Lietuvos diktatoriams politinio emigranto Izidoriaus Misiulio, reiškiame Tamstai, Pone Pofesoriau, širdingiausios padėkos.

Tamstos kilnus žygis ir viešai pasakytas tiesos žodis, kaip ir daugelis pareikštų pasipiktinimų ir protestų žinomų Latvijos visuomenės veikėjų, duoda mums vilties tikėti, kad nedaleistina klaida, prieštaraujanti žmoniškumui ir tarptautinėm tradicijom, kurią padarė Demokratinės Latvijos vyriausybė, išduodama į Lietuvos demokratijos priešų rankas Iz. Misiulį — socialdemokratą ir kovotoją už laisvę ir demokratinį savo gimtojo krašto tvarkymasi — bus paskutinis toks liūdnas reiškinys.

Tikėkite, Pone Profesoriau, kad Lietuvos demokratiškoji visuomenė, nors dabartiniu laiku ir neturi galimybės viešai pareikšti savo žodžio už Tamstos padarytus žingsnius, bet savo sielos gilumoj reiškia Tamstai didžiausio dėkingumo.

Teikitės priimti, Pone Profesoriau, gilios pagarbos pareiškimą.

L. S. D. O. U.

Vykdomojo Komiteto
Pirmininkas (—) **J. Paplauskas.**
Sekretorius (—) **Januškis.**

Vilnius, 1930 m.
kovo m. 22 d.

Red. prierašas. Analogiški padėkos laiškai pasiųsti profesoriui p Dišleriui ir Latvijos S. D. D. P. Centro Komitetui.

Pabaltės socialistų studentų kongreso rezoliucija.

Šių metų kovo m. 22 ir 23 d. Rygoj įvyko Pabaltės valstybių akademinio socialistinio jaunimo sąjungos kongresas, kuriame dalyvavo atstovai Latvijos, Estijos, Lenkijos, Suomijos ir Lietuvos. Į kongreso atidarymą atvyko Latvijos Seimo pirmininkas D-r Kalninš ir kiti seimo nariai.

Del siaučiančio Lietuvoj teroro, kongresas priėmė sekančią rezoliuciją:

„Pabaltės valstybių — Estijos, Suomijos, Latvijos ir Lenkijos socialistų studentų tretysis kongresas konstatuoja, kad Lietuvos demokratinė inteligentija ir socialistinė studentija draug su darbininkų masėmis, už savo politinį veikimą yra be paliovos valdančiųjų persekiojami. Todel, vardan kultūros ir demokratijos reikalaujam: 1) paliauti represijas ir persekiojimą socialistinės inteligentijos ir studentų, 2) pašalinti diktatūros rėžimą ir 3) grąžinti lietuvių tautai pilietines teises.

Draug su tuo siunčiame širdingiausius sveikinimus suimtiesiems Lietuvoj draugams. Su ypatingu pasipiktinimu kongresas protestuoja del suėmimo Pabaltės valstibių socialistų studentų sąjungos biuro nario, kuris jau ištisi metai kalinamas Kauno kalėjime.

Tikime, kad nebetoli tas laikas, kuomet Pabaltės valstybių socialistai studentai galės paseveikinti, dabar prislėgtus savo draugus, demokratinėj Lietuvoj ir tars jiems: „Tegyvuoja laisvas socialistinis judėjimas laisvoj, demokratinėj Lietuvoj!“

Samodūrai.

Kai valstybė maža ir jauna, tai prie to prisideda dar vienas blogumas—gausumas samodūrų. Tokioj valstybėj koks nors „činas“, kuris paprastai nepratęs matyti toliau savo nosės, žiūrėk ima ir pradeda savotiškai karaliauti.

Charakteringas ir vertas paminėjimo įvykis buvo šiomis dienomis Rygoj.

Pasibaigus Pabaltės valstybių socialistų studentų kongresui, kovo m. 24 d. Latvijos draugai palydėjo į stotį Lenkijos delegatus. Porą minučių prieš išeinant traukiniui Ryga—Zemgalė, atsisveikinę draugai pradėjo giedoti Internacionalą. Sugiedojus tik vieną punktą, kaip iš žemių išlindo Rygos geležinkelio policijos viršininkas **Jakobsons** ir įsišovęs susirinkusių tarpan, caro Rusijos žandaro tonu pareikalavo nutilti. Iš kai kurių draugų tuojau pradėjo reikalauti pasus. Traukiniui sujudėjus, visus lydėjusius studentus nusivarė į raštinę ir vėliau, suregistravęs visų dokumentus, paleido.

Bet tuomi, uolusis „tėvijas sargs“ nepasitenkino. P. Jakobsons nieko nelaukęs telegrafavo Lenkijos politinei policijai pranešdamas, kad atvažiuoja iš Rygos **lenkų studentai komunistai.** Lenkijos politinė policija sutikusi grįžtančius studentus „komunistus“, žinoma, tik nusijuokė iš tokio Latvijos policijos uolumo.

Šis įvykis dar kartą parodo kas atsitinka kai tipiški samodūrai pakliūva į aukštesnes vietas. Tokiam ponui Jakobsonui geriausia tiktų turėti reikalus su „daugavmalas“ nuolatiniais gyventojas, bet nekompromituoti Demokratinės Respublikos vardo europiečių akyse.

Tai vis dar užsilikusi carinės Rusijos „kultūra“, kuri tur būt negreit bus išgyvendinta iš mažųjų Pabaltės valstybių.

Patys Latvijos draugai studentai pasakojo, kad jie būdami Lenkijoj taip pat esą giedoję Internacionalą, bet nė vienam Lenkijos policijos atstovui neatėję į galva įsikišti.

Tik įsivaizdint reikia, ką pergyvena Lietuvos politinis emigrantas pakliuvęs į tokių Latvijos samodūrų rankas!

Kauno „kolėgos", rodos, neturėtų būti kultūringos Respublikos policijai pavyzdžiu, nes tas kauniečių sekimas nei Latvijos policijai, nei valstybei garbės nedaro.

P. Š.

Pastabos.

Iš darbu tu jį pažįsi! „Liet. Aidas" 68 nr. nusiskundžia, kad mūsų visuomenė nepajėgia įžiūrėti tautininkų šeškomo valdžios programos. Visuomesuomenė mano, kad Tubelio valdžia trypia vietoje ir jokio darbų plano neturi. Bet, tėvynės laimei, taip nėra, taip bent tvirtina „L. Aidas".

Anot oficiozo, valdžios „programa matyti darbuose". Taigi, piliečių šaudymas, viešojo politinio gyvenimo slopinimas, persekiojimas demokratiškai nusistačiusių piliečių, mokesnių naštos padidinimas, iždo plėšimas, kalėjimų statymas, miškų naikinimas, valdžios partijos ir šliužų spaudos penėjimas iždo pinigais, dvarininkų protegavimas, socialės įstatimdavystės naikinimas, priesaikų laužymas, įstatymų nesilaikymas ir t. t. tai yra „tautiškosios" vyriausybės „programa". **Iš jos darbų pažįsi ne tik jos programą, bet ir suprasi, ko ji yra verta.** „Lietuvos Aidas" kalbėdamas apie valdžios programą sako, kad Tubelio vyriausybė **„mokesnių naštos gyventojams nesunkina, o turi pilną savo iždą".** Blozni „L. A." pišoriai nori įkalbėti visuomenei, kad 90 milijonų litų, kurių šiais metais daugiau, negu 1927 m. iš krašto ūkio yra paimama, tai iš dangaus nukritusi dovana. 1927 m. demokratiškoji vyriausybė buvo numačiusi pajamų 229.535.703 litus, o šiais metais tautiškoji okupantų valdžia iš krašto išlupa 320 milijonų litų, ir vis viena, Tubelio valdžios samdytas žurnalistas rašo, kad valdžia **„m kesnių naštos gyventojams nesunkina".**

Buchovo samdytojai pyksta.

„Ryto" 68 nr. žinomas socialistų ėdikas Bičiūnas piktinasi del savo buvusio vienminčio ir kolegos Buchovo naujos judošystės. Buchovas „rusas" baltgvardietis ilgą laiką redagavo Kaune laikraštį „Echo". Duosnūs krikščionys demokratai svieto perėjūnui Buchovui sukišo apie 100 tūkstančių litų valstybės pinigų už Lietuvos demokratų pludimą. Pasitraukus „krikščioniškai" valdžiai Buchovas parsidavė bolševikams (o gal ir ankščiau buvo bolševikų šnipas) ir dabar Rusijoje šmeižia vargšus krikščionis demokratus. Bičiūnas, del tokio savo buvusio vienminčio nepuikaus pasielgimo, iš visos širdies piktinasi, bet užmiršta piktint's del „krikščioniškos" valdžios niekšiškumo. Juk Buchovas ilgą laiką buvo krikščionių demokratų šuniuku. To paties Bičiūno įkvėpimu Buchovas lojo ant Lietuvos socialdemokratų, valstiečių ir net riejosi su Voldemaru. Už 100 tūkstančių litų, iš Lietuvos darbininkų ir valstiečių surinktų, dievobaimingi Bičiūnai samdėsi sau tarptautinį šarlataną, kad plūstų nepatinkamus sau žmones ir partijas.

Nieko sau kompanija! Be perdėjimo galima pasakyti, kad „krikščioniškoji" Bičiūnų moralė nedaug kuo skiriasi nuo dabartinio bolševikiško „bezbožniko" Buchovo moralės. Ką Bičiūnai pradėjo, tą fašistinė diktatūra dabar ištobulino. Užtenka pavartyti „Segodnia", „M. Rytojų" ir panašius šliužų veisles padarus, o Ivanovus 12-us (Kleščinskius) puikiai atstoja Vilkickiai, Daukantai, Glovackiai, Plechavičiai ir Kovaliauskai.

Už ką areštuoja.

Tautiškieji Lietuvos budeliai pasigenda „plečkaitininkų", o kai jų nėra, tai stengiasi dirbtinai pasigaminti. Pernai rudenį žvalgyba po Bieliausko ir savo agento suėmimo rėkė apie bombas, šįmet Latvijoj po mėšlų krūvą rausėsi, o kovo 14 d. Užpaliuose sareštavo 7 žmones—**Žvironą J., Dudlauską, Namajušką, Adomaitį, Jakšį, Patumsį ir Kemeklių.** Lake kratos pas šaulius Dublauską ir Adomaitį rado po revolverį, o pas Namajušką rado 8 šovinius. Be to antrą kartą darydamą pas Dudlauską kratą žvalgyba pakišo po pečiaus 3 egz. „Pirmyn" ir žinoma, „surado".

Mes jau daug kartų esame pažymėję, kad „nuosaikieji" Lietuvos budeliai be plečkaitininkų nemoka gyventi. Kvailoms represijoms ir krašto smaugimui pateisinti reikia turėti kokį nors baubą, todel ir provokuojama sau nepatinkamus žmones.

Jis ir ten bus „tėvynei naudingas".

Žinomas chamas ir visiškas nemokša Musteikis, apleisdamas V. R-ų ministeriją ir atsisveikindamas su V. R M-jos valdininkais, pasakė t. k. **„Aš esu giliai įsitikinęs, kad ir būdamas Lietuvos Banko direktoriumi aš būsiu tėvynei naudingas".** Apie „kreditą" Musteikis, be abejonės, daug nusimano, nes Klaipėdoj visoms karčiamoms jis paliko skolingas, na o turėdamas tokių žinių, kodel jis negali būti Lietuvos Banke „direktoriumi" ir būti „tėvynei naudingas". Del Musteikio gabumu „kredituotis" niekas neabejoja, su juo tuo reikalu gali konkuruoti gal tik šimteriopas „pirmininkas" generolas Nagevičius, tas žinomas reprezentacijos balvonas, kurs taip pat apie savo skolas teikiasi užmiršti, o primintas pašėlusiai pyksta.

Lietuvos Bankui galima tik palinkėti laimingai naują „finansistą" (Kalinausko tipo) p. Musteikį suvirškinti ir per daug neužsiangažuoti. Jei pusės milijono užteks, galima bus ir iš pelnų padengti, by tik „tėvynei" būtų „nauda".

„Pasityčiojimas iš mūsų".

Lietuvos okupantų „tautiškumas", per daug pučiamas, virsta karikatūra. Nesenai lenkai nupirko iš danų firmos 3 laivus, kurių skaičiuje yra „Estonia" ir „Lithuania". „L, Aidas" del šito įvykio rašo pabažnai jezuitišką straipsnį, sielvartojasi del jausmų mūsų „jautrios" visuomenės, kuri „sukando dantis" tą išgirdusi. „L. Aidas" bijo net del likimo amerikiečių lietuvių, plaukiančių laivu „Lithuania", nes „mes nežinome, ką gali patirti Amerikos lietuviai, ypač Lietuvos piliečiai, Lenkijos vėliavos globojami". Įdomu, kodel „Lietuvos Aidas" „dantų nesukando" kai sacharinščikas Purickis po lenkiją lenkų gelžkeliais važinėjosi, o „Vilniaus vadavimo s-gos" pirmininkas su „Vilniaus gynimo s gos" (yra ir toki) atstovais Vilniuje bendrai uliavojo? Lenkų anglis deginti, cementą, manufaktūrą, cukrų ir kitas prekes vartoti galima, bet nuo važiavimo lenkų laivu „jautrioji visuomenė dantis sukanda"!

A. B.

Darbininkai tik savo jėgomis pasitikėdami gali pasiliuosuoti iš fašistinės vergijos!

Vėl politinių bylos.

Šiomis dienomis kariuomenės teismas šiauliuose vėl teisia dešimtį politinių. Vienoj byloj figuruoja penki, kitose po du ir po vieną. Dalis apkaltintųjų yra sugrįžę iš emigracijos politiniai bėgliai, kurie pasinaudoję pernai, birželio m. 25 d., paskelbtu garsiuoju „tautos vado“ „įstatymu“, žadėjusiu sugrįžusius „nuo bausmės atleisti—patikėję Smetonai sugrįžo į Lietuvą. Bet „vyriausis vairininkas“, visą laiką gyvendamas melu ir niekšybėmis, apgavo ir tuos suvargusius žmonelius.

Toji „tautos vado“ apgavystė yra tuo šlykštesnė, kad žvalgyba kai kurius iš sugrįžisių pirma padarė šnipais duodama pinigus ir žadėdama „laisvę“ ir „tarnybą“. O kai šie lengvatikiai išdavė gyvenusius Lietuvoj savo pažįstamus ir šiaip nekaltus žmones, tai dabar vieton žadėtosios „tarnybos“ — kariuomenės teismas! Išdavikams, žinoma, „atsižvelgiant į bausmę švelninančias aplinkybes“, didelių bausmių nepaskirs. Bet gaila nekaltų žmonių, kurie dėka Smetonos provokacinei „amnestijai“ atsidūrė kalėjime ir pakliuvo į kariuomenės teismo budelių nagus.

S.

Vilniaus krašte.

Naujienos iš Vilniaus lietuvių gyvenimo.

Svarbiausia gal smarkiai veikianti į Vilniaus „didvyrių“ smegenis naujiena yra Juknevičiaus pašalinimas iš Studentų Sąjungos. Bendrai paėmus, kiekvienas naujas dalykas, laikui bėgant, darosi senu, nebeįdomiu, ši gi naujiena mūsų „galiūnų“ (kišenės) akyse bus visada nauja, nesenstanti. Tuo labiau, kad visos „sužiedotinių“ ir „uošvio“ pastangos išgelbėti nukentėjusį, nuėjo niekais. Nėr ko laukt. Reiks ponui Juknevičiui ir K-o steigti naują kokią korporaciją.

Nesenai įvyko „Ryto“ mokytojų suvažiavimas, kur Kraujalis pasisakė nesikišąs ir toleruojąs asmeniškus mokytojų nusistatymus ir pažiūras. Nebuvo, girdi, dar atsitikimo, kad del pažiūrų būtų mokytojas pašalintas. Tą patį pakartojo ir „Ryto“ narių susirinkime. Kažin kiek tų mokytojų būtų likę, jei juos „tėvas“ imtų šalinti del asmeniškų nusistatymų. Na, o tie pora mokytojų, kurie tapo pašalinti, tai tur būt nukentėjo ne del savo, bet del Kraujalio asmeniškų pažiūrų. „Ryto“ mokytojų suvažiavimas šiemet buvęs toks tuščias, kad net tokiam „dideliam“ rašytojui ir korespondentui kaip „Viln. Rytojaus“ žvaigždė — Rapolas Mackevičius — nebuvę ką rašyti. Vakarienė klube buvusi įdomesnė.

„Naujas“ „Ryto“ pirmininkas, tas pats Kraujalis, tuoj po rinkimų pasikalbėjo su „V. Rytojaus“ bendradarbiu (o gal ir pats su savim?) kur žada šalinti „bedievius“ mokytojus iš gimnazijos. Tai tau ir pažiūrų toleravimas! Na, po naujų rinkimų galima būti drąsesniu!

Paskutiniu laiku čionykštės lietuvių „visuomenės“ santykiai pasidarė „oficialūs“. Pirmiau viskas pas mus darėsi „šeimyniškai“, bet porą kartų Rapolui nepasisekus (mat, jis turi būti visur ir visada, kad pamokyti patriotizmo), „veikėjai“ jo buvimo atsakomybę ima ant savęs. Nesenai mūsų Mackevičius buvo „V. Rytojaus“ „oficialiai“ (su dokumentu) komandiruotas į Švenčionių mokytojų suvažiavimą, kaipo korespondentas. Bet girdisi, kad jam, nabagui ir ten nepasisekė. Ausin, tiesa, negavo, bet priimtas buvo labai šaltai, visai netaip, kaip pridera tikram „tėvynės darbuotojui“. Mokytojų suvažiavimas jam, matyt, irgi nepatiko, nes nedavė įkvėpimo nė prasižioti „V. Rytojuje“. Visas jo nuopelnas gal tik tame, kad atvežė (abejoti netenka) „svarbių“ žinių (plačiai vadinamų pletkais) nuo Švenčionių „didelės veikėjos“ Cicn—tės, kuri savo cnata ir liežuviu tiek užsipelnė švenčioniškių diktatorių akyse, kad, regis, žada jai už tai suieškoti vyrą.

Prie to viso galima dar pridėti ir kito vilniškio „dedelio kalbėtojo“ nuopelnus. Visi pažįsta studentą A. Bielinį del jo plono liežuvio, kuriuo jis „žavi“ bobeles bevažinėdamas po Kazimierio skyrius, ir del aukštai iškeltos tuščios galvos. Įpratęs plepėti „mažiesiems“ apie „aukštus dalykus“, neiškentėjo neprasižiojęs ir mokytojų suvažiavime. Pasakoja, kad, nei iš šio nei iš to, kelis mokytojus pavadinęs komunistais. „Vilniaus Žodis“ spėja, kad jis tatai padaręs gailėdamas mokytojų užuojautos, išreikštos studentams. Gali būti.

„V. Rytojus“ įvedė naują „skyrių“ būtent—patarimus atskiriems asmenims ir organizacijoms. D-rui Alseikai pataria daboti savo judomąjį ir nejudomąjį turtą ir ligoninę, o Švenčionių mokytojams — greičiau vykdyti savo nutarimus. Lauksime daugiau.

Mykytojas Vylaitis savo straipsny „V. Ž. „Gabiųjų kaimo vaikų selekcija“ (išleido net atskirą knygutę) pataria ir nurodo mokytojams, kaip rinkti gabius kaimo vaikus į Vilniaus lietuvių gimnaziją. Gaila, kad nepasiūlė pirma išvalyti gimnaziją nuo tų, kurie užmuša kaip tik gabiųjų vaikų gabumus pirmuose gimnazijos mokslo metuose. Pirm negu šalinti „bedievius“, reiktų iš gimnazijos pašalinti tokius Aleksus ir jam panašius, kurie neturi mažiausio supratimo apie žmonišką vaikų mokymą.

Paskutinėmis žiniomis J. Kairiūkštis su Budrevičiu ir Juknevičiu „nuteisė“ D-rą Alseiką už tai, kad šis vožė Rapoliui į snukį. Oho! Šiandien ponas Rapolas „didvyris“!

X.

I.

Apie „tautišką kultūrą“ ir dar kai ką.

„Mes be Vilniaus nenurimsim!“—čirpia kelinti metai P. Vaičiūno užsukta katerinka. Geral. Bet kas gi čia daroma lietuvybei stiprinti, kaip gi čia toji „tautiška kultūra“ auginama? Štai pora pavyzdžių.

Kartą moksleivių susirinkime, besvarstant kai kurius klausimus užkliūta šokių. Vienas gana „žymus“ vilniečiuose asmuo p. M. atsakė, kad tik šokiai yra kriterijus tautos civilizacijos ir kultūros pakilimo laipsnio! Nežiūrint, kad tokiu mastu dar niekas iki šiol civilizacijos ir kultūros nematavo, ką ir p. M. berods turėtų žinoti, bet visi susirinkimo dalyviai su p. M. sutiko. Taigi civilizacija ir kultūra suvedama į „klumpakojį“. Kiek buvo rengta vakarėlių, svarbiausion vieton buvo statomi šokiai. Beveik per visą mėsėdžio laiką nebuvo šventvakario ar prieššvenčio, kad mūsų tautiečiai nebūtų suruošę „robakso“. Tas puikus paprotys ant tiek jau šiame krašte įsigalėjo, kad net katalikybę pradeda nustelbti. Pavyzdžiui, š. m. kovo mėn. 19 d, šv. Juozapo proga, Antakalnio mergaičių bendrabuty buvo suruoštas šokių vakarėlis, į kuri gausiai atsilankė čionykščio besimokinančio jaunimo. Nors tai buvo laikas „kursai kentėjai“, bet manau, kad be žinios kun. Bieliausko tas neapsėjo.

Toki dvasios „peną“ šio krašto inteligentai neša ir į kaimus. O kun. Raštutis važinėdamas po kaimus jau nebe saldainius valstiečiams dalina, bet prie kiek-

vienos progos rekomenduoja „klumpakojį". Mat esą žymiai pigiau, o nauda ta pati: valstiečiai, girdi, kyla iš savo skurdo, „tautiškas" susipratimas kaip ant mielių auga, o Vilniaus krašto smiltynuose greit pradėsią kviečiai derėti!

Reikia tikėtis, kad tokiomis priemonėmis Lietuvos širdis atsigaus ir prisiglaus prie Kauno.

II.

Šių metų vasario mėn. 24 d. skautai minėjo savo 4 metų „veikimo" sukaktuves. Studentų draugijos atstovas sveikindamas skautus pabrėžė, kad čionykščiai skautai sudaro grandinę, kuri tęsiasi per visą Lietuvą. Išgirdę tuos žodžius, keli jaunuoliai net ploti pradėjo, bet veikiai liovėsi, tur būt susigriebė kad tatai išeina „labdariškai" (zitiečių plojimai kunigui kalbant). Salėj girdėjosi balsai ir galima buvo spręsti iš dalyvių ūpo, kad tie vaikai ir ištikrųjų skaito savę ...kiais tai „riteriais", būsimais „tautos vadais". Kitas sveikintojas išvedė skautų geneologija net iš kunigaikščių ir palinkėjo, kad iš kiekvieno „vilkiuko" išaugtų ... vilką lygų Vytautui!

Štai kokios kvailystės jauniems vaikams kalamos į galvas!

Kokie iš tų pagadintų vaikų bus „tautos vadai", nereikia nė spėlioti. Vaikas iš mažens pratinams garbinti visokius „vadus", virsta paklusniu balvonėliu ir užaugęs negali būti savystovus žmogus. Skautuose praktikuojama kariška drausmė užmuša jaunuolio iniciatyvą, galvojimą atstoja misinginiai blizgučiai, blėkiniai medaliai ir kitoks bevertis šlamštas. Mažiems vaikams visokie blizgučiai ir „laipsniai", žinoma, labai patinka. Bet pripratintas iš mažens, toks ir užaugęs vaikšto blėkutėm apsikarstęs, kaip čigono arklys. O kas blogiausia, kad tie žmonės, atpratinti savo protu gal voti, — betarnaudami „Dievui ir tėvynei" virsta aklu įrankiu visokiems politiniams spekuliantams. Lietuvos „vilkų", atseit — skautų, žygdarbiai jau gana garsūs. Pasakoja, kad ir čionykščių skautų kai kurie žygiai yra nepagirtini, o toliau, sako, dievai žin ko iš jų galim susilaukti.

III.

Kovo m. 1 d. „pažangieji" vytautiečiai ruošė vakarėlį. Paklausęs vieno iš organizatorių apie vakarėlio programa, išgirdau:

— Ruošiam, kad tik pinigų gavus, o ką pastatysim—nesvarbu.—

Asakymas visai „nepažangus", bet su kitais dar blogiau esama. Čionykštis besimokinantis jaunimas beveik perdėm esąs demoralizuotas. Visos idejos suvedamos į L. l. komitetą, visų akys nukreiptos į „tautos vadus" nuo kurių malonės ar rūstybės pareina jaunuolių likimas.

Ponas A. Valaitis, skaitydamas referatą mokytojų suvažiavime pabrėžė, kad mokyklos yra tai tas medelynas iš kurio persodinami augalai į sodą. Palyginimas, gal būt kad ir vykęs, bet sodo išsivystymas labiau pareina ne nuo atrinkimo ir persodinimo augalų, tet nuo salygų kuriose tie augalai auga. P. referentas pažymėjo, kad Vilniaus krašte tiems augalams bujoti naturalių sąlygų nėra: klimatas netinka. Vadinasi augalai kultivuojami šiltadaržiuose. O kadangi taip, tai auginimas visiškai pareina nuo sodininkų, kurių nuolatinėn priežiūron ir globon jie atiduodami.

Taip dalykams stovint ir gabiausi, moraliai sveiki vaikai, patekę į netikusių globėjų rankas pagenda, virsta kreivokšliais, palėgėliais. Kad čionykščio jaunimo globėjai ir auklėtojai nėra savo vietoj, apie tai jau ne kartą buvo rašyta. Čia privesiu tik vieną nesenai įvykusį faktelį.

Kovo m. iš 1 į 2 d grįžę iš vakarėlio „Panarų" bendrabučio mokiniai, rado po klemą vaikščiojantį kokį tai žmogų, kuris norėjo kažko paklausti. Prabilus tam piliečiui lenkiškai, mokiniai pradėjo jį stumdyti. Nepažįstamasis matomai užsigavęs ištarė: „litvini"... Nelaukdami tolimesnių žodžių mokiniai, kaip kalakutai pamatę raudoną spalva, įniršo ir nepažįstamąjį apstumdę.

Tai galima sakyti menkutis kasdienis įvykis, bet jis yra charakteringas tuo, kad parodo, kokiose rankose yra vaikų globa ir kaip jie auklėjami.

IV.

Šių metų kovo m. 26 d. „V. Rytojus" išleido savo „*jubilejinį*" šimtąjį numerį. Iš jo mes sužinom, kad tas čionykščių „*tautos* vadų" išminties „perlas" 9 kartus buvo sukonfiskuotas. 9 iš 100, tai procentas, beabejo, didelis. Iš viso bloga yra kai varžoma spauda, ypač tų nemalonumų liuto dalis tenka **atsakomajam redaktoriui**, nes jis kiekvieną kartą aplankomas valdžios atstovo, klausinėjams kur gimęs, kaip tėvo vardas ir t.t., kiekvieną kartą turi pasirašinėti protokolus, ko gero dar į kalėjimą gauna atsisėsti ir už visa tai gauna tik grašius. Visai kas kita **faktiniejį redaktoriai**: jiems ir garbė ir... pinigas. Kartą sugretinau „V. Rytojaus" sukonfiskuotąjį numerį su jo antrininku. Pasirodo, kad iš cenzūros protokole nurodyto straipnio, del kurio „V. Rytojus" buvo sukonfiskuotas, pakeistas tik antgalvis ir išmesti du sakiniai ir tas pats laikraštys su tuo pačiu straipsniu išėjo ir jau nebekonfiskuojamas! Vadinasi „griešno" buvo tik lašelis, o triukšmo visa jūra: antrininkas beišėjo tik 4 puslapių (vietoj buvusių 8) su pertaisytu straipsniu, žinoma, vėl po 1 litą už eilutę, ūkininkai ištisą savaitę liko be „patarimų", o „tautos vadams" garbė ir pinigas!

Ponas K. Veleckis, su nesenai mirusiu „Życie Ludu" dar geriau darydavo. Jis, būdavo, sugalvoja ką nors panašaus į garsųjį „byka na indyka" ir, žiūrėk, „Życie Ludu" sukonfiskuojamas. Bet p. Veleckis „Ž.L." antrininko nesiskubindavo išleisti. Jis kantriai išlaukdavo dvi savaiti ir tik po to leisdavo tą patį tekstą, pakeitęs, žinoma, laikraščio Nr. ir cenzūros išbrauktą straipsnį. „Życie Ludu" mirties priežastis gal buvo ir kita, bet nemažai prie to prisidėjo ir mūsų didžiojo „patrioto" p. Kazimierio Veleckio akyplėšiškas šmugelis.

„L. Aidas", minėdamas „V. Rytojaus" sukaktuves, skiria jam „kankinio" vainiką, nes tas laikraštys esąs persekiojamas „už nenuilstamą kovą del daromų Vilniaus krašto sodžiaus lietuviams skriaudų". Gali būt. Tačiau, ant kiek man žinoma, „V. Rytojus" buvo sukonfiskuotas, ne už skriaudžiamųjų kaimiečių gynimą, bet daugiausią už „aukštą politiką", į kurią jis, kaipo „L. Aido" kūdikis, pamėgdžiodamas „senį" megina įsikinkyti. O iš tos visos „politikos", kaip jos čionykščiai „tautos vadai" nedažytų liguisto patriotizmo spalvomis, vis viena kyšo parazitizmas, noras iš lietuviškos visuomenės duodamų aukų susikalti kapitalą.

J. L--as.

Perskaitęs „Pirmyn" duok kitam.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: **Stasys Dainauskas.** Spaustuvė „ZORZA" Vilniuje.